

комп'ютерно орієнтованих методів навчання у поєднанні з традиційними у процесі навчання професійно орієнтованої іноземної мови, зокрема лексики. Серед методичних переваг комплексного використання таких методів виділяємо ефективність і продуктивність, гнучкість, інноваційність, а також інтерактивність та методичну розмаїтість.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александров К. В. Мультимедийный комплекс как средство обучения лексической стороне иноязычной речи студента лингвистического вуза (на материале немецкого языка): автореф. дис. на соискание ученой степени канд.пед.наук: спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания» / К. В. Александров. – Н. Новгород : НГЛУ, 2009. – 22 с.
2. Гринберг А. С. Информационный менеджмент: Учебн. пособ. для вузов / А. С. Гринберг, И. А. Король. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 415 с.
3. Дырдина Е. В. Информационно-коммуникационные технологии в компетентностно-ориентированном образовании: учебно-методическое пособие / Е. В. Дырдина, В. В. Запорожко, А. В. Кирьякова. – Оренбург : ООО ИПК «Университет», 2012. – 227 с.
4. Інформаційно-комунікаційні технології у навчанні іноземних мов для професійного спілкування: Колективна монографія [Т. І. Коваль, П. Г. Асоянц, Т. М. Каменєва, Н. В. Майер, О. С. Синекон, В.В. Стрілець, А. Ю. Чуфарлічева. Заг. ред.: Т. І. Коваль]. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2012. – 280 с.
5. Коротун О. О. До питання структури іншомовної комунікативної компетентності [Електронний ресурс] / О. О. Коротун // Матеріали проекту «Простір гуманітарної комунікації». – 2009. – Режим доступу: www.nts-a-ifon-pri.at.ua/blog/2009-10-20-104
6. Красильникова В. А. Информационные и коммуникационные технологии в образовании: учебное пособие / В. А. Красильникова. – М. : ООО «Дом педагогики», 2006. – 231 с.
7. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. [Вид. 2-е, випр. і перероб.] / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.
8. Методика формування міжкультурної іншомовної комунікативної компетенції: Курс лекцій: [навч.-метод. посібник для студ. мовних спец. осв.-кваліф. рівня «магістр»] [О. Б. Бігич, Н. Ф. Бориско, Г. Е. Борецька та ін.] / за ред. С. Ю. Ніколаєвої – К. : Ленвіт, 2011. – 344 с.
9. Черемошкина Л. В. Психология памяти: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений / Л. В. Черемошкина. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 368 с.
10. Ярема І. А. Зміст формування англійської лексичної компетентності в професійно орієнтованому говорінні студентів металургійних спеціальностей / І. А. Ярема // Вісник Запорізького національного університету. Серія: Педагогічні науки. – Запоріжжя, 2012. – Вип. 1 (17). – С. 197 – 203.

УДК 378.016:811.111:004+37.011.3-051:94

Пушкар О. О.

аспірант Київського національного
лінгвістичного університету

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ПІДРУЧНИКА В СЕРЕДОВИЩІ MOODLE З МЕТОЮ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛЕКСИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІСТОРІЇ

У статті розглянуто та проаналізовано визначення поняття „електронний підручник”; охарактеризовано систему управління навчальним вмістом Moodle як ефективного засобу використання передових технологій навчання; визначено основні принципи створення електронного підручника в середовищі Moodle з метою формування професійно орієнтованої лексичної компетенції у майбутніх учителів історії.

Ключові слова: електронний підручник, дистанційне навчання, середовище Moodle, принципи створення електронного підручника.

Пушкар А. А. Особенности создания электронного учебника в среде MOODLE с целью формирования профессионально ориентированной лексической компетенции у будущих учителей истории. В статье рассмотрены и проанализированы определения понятия „электронный учебник”; охарактеризована система управления учебным содержанием Moodle как эффективный способ использования передовых технологий обучения; определены основные принципы создания электронного учебника в среде Moodle с целью формирования профессионально ориентированной лексической компетенции у будущих учителей истории.

Ключевые слова: электронный учебник, дистанционное обучение, среда Moodle, принципы создания электронного учебника.

Pushkar A. A. Features of creation of electronic textbook in the environment MOODLE to form a professionally oriented lexical competence of future history teachers. The article deals with the examination and analyzing of the definition «electronic textbook», it describes a learning content management system Moodle as an effective means of utilizing the advanced technology of education, defines the main principles of creating an electronic textbook in the Course Management System Moodle in order to create a professionally-oriented lexical competence of future teachers of history.

Key words: *electronic textbook, distance learning, Course Management System Moodle, principles of creating an electronic textbook.*

На сьогодні в системі вищої освіти відбувається інтенсивне впровадження інноваційних форм організації навчального процесу, які будуються на основі принципів самостійного навчання студентів з використанням дистанційних технологій.

Глобальна інформатизація освіти та інтенсивний розвиток дистанційного навчання вимагають створення нових навчальних комп'ютерних програм. Широке поширення Інтернет-технологій, розвиток мультимедіа, комп'ютерної графіки й алгоритмів компресії цифрових даних створюють передумови для розробки нових методів навчання студентів шляхом занурення їх у віртуальну реальність, що імітує середовище майбутньої професійної діяльності.

Останнім часом усе більше стає актуальним питання оптимального впровадження в навчальний процес електронних підручників, які є ефективним засобом організації дистанційного навчання.

Теоретичні та методичні принципи розробки й використання електронних підручників розглядали у своїх працях Л. Х. Зайнутдінова, Ю. Ю. Баранова, Т. І. Коваль, О. О. Осадчий, О. Б. Тищенко, М. В. Шерпаєв, С. О. Христочевський та ін. [3; 1; 4; 9; 110; 10].

Аналіз наукової літератури з цієї тематики дає змогу зробити висновок, що питання практичного створення електронних підручників та їхнього впровадження у навчальний процес досліджуються в основному з дисциплін технічної і комп'ютерної спрямованості. Поза увагою залишаються питання оптимізації структури та механізму створення підручників для дисциплін гуманітарного спрямування, зокрема історичних, завдяки чому стаття набуває певної актуальності.

Мета статті полягає у визначенні особливостей створення електронного підручника в середовищі Moodle з метою формування професійно орієнтованої лексичної компетенції у майбутніх учителів історії.

Науковці термін „електронний підручник” (ЕП) трактують по-різному. Розглянемо деякі визначення цього поняття.

Як зазначає О. Б. Тищенко, електронний підручник – це комп'ютерний педагогічний програмний засіб, призначений, у першу чергу, для пред'явлення нової інформації, що доповнює друкарські видання і слугує для індивідуального та індивідуалізованого навчання, дозволяє в обмеженій мірі тестувати отримані знання й уміння суб'єкта, що навчається [9, с. 89].

Ю. Ю. Баранова трактує електронний підручник як електронний навчальний курс, що містить систематичний виклад навчальної дисципліни або її розділу, відповідний державному стандарту й навчальній програмі та офіційно затверджений як певний вид видання [1].

М. В. Шерпаєв визначає це поняття як комплекс інформаційних, методичних і програмних засобів, який призначений для вивчення окремого предмета і, зазвичай, включає питання та завдання для самоконтролю і перевірки знань, а також забезпечує зворотний зв'язок [11].

С. О. Христочевський визначає електронний підручник як основне навчальне електронне видання, створене на високому науковому та методичному рівнях, повністю відповідне освітньому стандарту напрямів і спеціальностей, визначене дидактичними одиницями стандарту та програмою [10].

За визначенням Л. Х. Зайнутдінової, електронний підручник – це навчальна програма комплексного призначення, що забезпечує безперервність і повноту дидактичного процесу навчання, надає теоретичний матеріал, забезпечує тренувальну навчальну діяльність і контроль рівня знань, а також інформаційно-пошукову функцію, математичне та імітаційне моделювання з комп'ютерною візуалізацією, сервісні функції за умови інтерактивного зворотного зв'язку [3, с. 256].

Найдоцільнішим для нашого дослідження стало визначення К. Л. Бугайчука: *електронний підручник* – це електронне видання, спрямоване на допомогу в практичній діяльності чи оволодінні навчальною дисципліною, у якому рівнозначно і взаємопов'язано за допомогою відповідних програмних засобів існує текстова, звукова, графічна та інша інформація, що забезпечує безперервність і повноту дидактичного циклу процесу навчання, слугує для групового, індивідуального або індивідуалізованого навчання, відповідає навчальній програмі (її частині) та призначений для використання у навчальному процесі [2].

Навчання з використанням електронних навчально-методичних матеріалів, зокрема електронного підручника, вже довгий час застосовується у закладах вищої освіти за кордоном і є досить перспективним, оскільки базується на активній самостійній пізнавальній діяльності студентів, які мають змогу виконувати навчальні завдання в індивідуальному режимі та темпі, користуючись засобами мультимедіа та ресурсами мережі Інтернет. Тому система управління навчальним змістом Moodle, на нашу думку, є успішним засобом для створення таких навчально-методичних матеріалів, оскільки містить велику кількість ресурсів і програмних засобів, які забезпечують організацію активної пізнавальної діяльності студентів.

Дистанційне середовище Moodle класифікується простою та доступністю для розуміння та використання. Опанувати його зможе будь-яка людина, що володіє основними навичками роботи на комп'ютері та логічним мисленням. Для нього характерною є низка переваг використання як серед студентів, так і серед викладачів, а саме:

для викладача можливість –

- мати у структурованій формі навчально-методичне забезпечення дисципліни;
- встановлювати потрібні терміни виконання студентами завдань;
- використовувати аудіо- та відеоматеріали при організації навчального процесу;
- створювати тести для проведення контролю знань студентів із застосуванням різних за типом питань;
- організовувати автоматизовану систему рейтингової оцінки самостійної роботи студентів;
- мати програмне забезпечення для можливості виконання науково-методичних розробок за власним вибором, послідовністю та темпом;
для студентів можливість –
- мати логічно структурований, організований навчально-методичний матеріал, що покращує умови для самостійного опанування дисципліни;
- мати засоби виконання завдань та оцінювання незалежно від людського фактору;
- особистої участі та допомоги викладачеві в комп'ютерному забезпеченні навчального процесу;
- дистанційного опанування навчальних матеріалів;
- мати розширені Інтернет-ресурси [11, с. 59].

Тому ми обрали цю систему програмним засобом дистанційного навчання для комп'ютерної реалізації електронного підручника.

Окрім того, на відміну від будь-яких автономних HTML-, XML-редакторів, якими користуються при створенні ЕП, Moodle надає більше можливостей для забезпечення дидактичних завдань, оскільки уже містить вбудований HTML-редактор.

Перевага Moodle над іншими системами керування контентом полягає передусім у можливості включення створеного ЕП у сучасний освітній процес в Україні.

Для розвитку системи відкритої освіти і технології електронного навчання (зокрема, дистанційного) необхідні забезпечити навчальний процес достатньою кількістю різноманітних та якісних електронних освітніх ресурсів (ЕОР).

Електронний підручник, на відміну від друкованого підручника, характеризується такими властивостями:

- більш детальною структуризацією змісту дисципліни або курсу в цілому;
- розбивкою змісту дисципліни на невеликі блоки (модулі);
- інтерактивністю – можливістю зміни представлення матеріалу залежно від дій студента, а також можливістю зміни траєкторії навчання; зручною для користувача системою навігації, що дозволяє йому легко переміщатися по ЕП;
- наявністю різноманітного ілюстративного матеріалу малюнків, картинок, графіки, фото, аудіо- та відеофрагментів, анімації та інших мультимедіа додатків;
- наявністю глосарію (автономні довідкові матеріали) і посиланнями на глосарій, що розробляються для певного ЕП, окремих його модулів;
- наявністю підсистеми різних практичних і контрольних заходів для закріплення знань, самоконтролю, контролю та оцінки отриманих знань, вбудованих в ЕП (тести, вправи, творчі, індивідуальні та групові завдання тощо);
- розвинутою системою посилань (гіперпосилань): 1) внутрішня гіпертекстова структура теоретичного матеріалу в понятійній частині ЕП (посилання на визначення) та в логічній структурі викладу (послідовність, взаємозв'язок частин); 2) і зовнішня в текстовому матеріалі на різні електронні текстові та графічні освітні матеріали та сайти мережі Інтернет: літературні та наукові джерела, електронні бібліотеки, словники, довідники та інші освітні й наукові ресурси, опубліковані в мережі Інтернет, у тому числі до віддалених баз даних, численних конференцій по всьому світу через всесвітню павутину.

Велике значення для сприйняття навчального контенту в ЕП має форма його подання. Вибір шрифтів, палітри кольору для фону і тексту, вирівнювання і вибір міжрядкових інтервалів та ін., тобто форматування тексту, а також графічне оформлення є важливим етапом роботи з навчальною інформацією.

Слід також використовувати різноманітні прийоми, що враховують вікові психофізіологічні особливості сприйняття студентами текстової інформації з екрана монітора, які могли б істотно поліпшити дизайн – ергономіку тексту.

Електронний підручник може бути ефективним засобом формування професійно орієнтованої лексичної компетентності майбутніх вчителів історії, оскільки за його допомогою викладачеві вдасться швидко та успішно сформулювати лексичні навички студентів.

Процес оволодіння лексиною включає в себе ознайомлення з функцією слова, його значенням, формальними ознаками, тренування у засвоєнні слів і застосування нових лексичних одиниць в усному і писемному мовленні.

Відомо, що засвоєння лексики відбувається поетапно. Традиційно в процесі навчання лексики виділяють: 1) етап ознайомлення з новими лексичними одиницями – семантизація лексичних одиниць; 2) етап автоматизації

дій з новими лексичними одиницями на рівні словоформи, вільного словосполучення та речення, на рівні понадфразової єдності [5].

Перший етап формування професійно спрямованої лексичної компетенції у майбутніх учителів історії, етап ознайомлення (презентації мовного матеріалу), реалізується в ЕП завдяки можливості використання аудіо- та відеоматеріалів. Студентам, наприклад, буде цікаво та результативно переглянути відео або прослухати оригінальний запис з носієм англійської мови, таким чином вдосконалюючи свою вимову слів, та повторити цей запис кілька разів для кращого запам'ятовування. Також на цьому етапі корисно буде застосовувати інтелектуальні карти Mind maps, які є інструментом, що дозволяє ефективно структурувати інформацію, мислити, використовуючи весь свій творчий та інтелектуальний потенціал. Подання нових лексичних одиниць відбувається у вигляді деревовидної схеми, на якій зображені слова, пов'язані гілками, що відходять від центрального поняття або ідеї, в нашому випадку, теми. На рис. 1 наведено приклад подання нових лексичних одиниць за допомогою інтелектуальної карти Mind map.

Аналіз психологічної літератури показав, що мислення в істориків більш схематичне, вони звикли запам'ятовувати великі обсяги інформації, тому використання інтелект-карт для семантизації лексики у схемах стане ефективним способом формування професійно орієнтованої лексичної компетенції у майбутніх вчителів історії.

Другий етап формування професійно орієнтованої лексичної компетентності майбутніх вчителів історії – етап автоматизації (тренування, закріплення мовного матеріалу) – втілюється завдяки можливості виконання різноманітних вправ у ЕП. Студенти мають змогу виконувати вправи прямо у вікнах ЕП, що значно економить час та є цікавішим і звичнішим в умовах життєдіяльності сучасної молоді, аніж виконання вправ, наприклад, у зошиті. Студенти також одразу зможуть перевірити свій рівень запам'ятовування лексичних одиниць, виконавши тестові завдання, розроблені в ЕП, та оцінити свої знання незалежно від викладача.

На основі аналізу наукової літератури [2; 4; 7] можна вирізнити такі принципи створення електронного підручника для формування професійно орієнтованої лексичної компетентності майбутніх вчителів історії:

1. Принцип модульності (дискретності) структури передбачає поділ структури ЕП на блоки, мінімальні за обсягом, у межах яких здійснюється формування професійно орієнтованої лексичної компетентності майбутніх вчителів історії.

2. Принцип мультимедійного та інтерактивного представлення інформації: ЕП дає можливість інтегрувати різні середовища представлення даних – текст, статичну та динамічну графіку, відео- та аудіозаписи в єдиний комплекс, що дає можливість студентам стати активними учасниками навчального процесу.

3. Принцип адаптивності: ЕП повинен мати засоби адаптації до потреб конкретного користувача у процесі формування професійно орієнтованої лексичної компетентності майбутніх учителів історії, дозволяти варіювати прикладну спрямованість навчального матеріалу, генерувати додатковий ілюстративний матеріал, надавати графічну інтерпретацію понять тощо.

4. Принцип комп'ютерної підтримки: електронний підручник повинен не просто повторювати друкарські видання, а використовувати всі сучасні досягнення комп'ютерних технологій. У будь-який момент роботи студент може одержати комп'ютерну підтримку, що звільняє його від рутинної роботи і дозволяє зосередитися на вивченні навчального матеріалу, розглянути більшу кількість прикладів і виконати більше завдань.

5. Принцип доповнення: ЕП повинен бути виконаний у форматах, що дозволяють компонувати їх в єдині електронні комплекси, розширювати та доповнювати новими розділами та темами.

6. Принцип інтегративності, що забезпечує студентів можливість роботи в середовищі ЕП з різними інформаційними ресурсами та Веб-сервісами мережі Інтернет.

7. Принцип професійного спрямування змісту ЕП. Інформація, подана у електронному підручнику, повинна відповідати сучасному рівню науки, мати професійне спрямування та бути пізнавальною та цікавою.

8. Принцип спрямованості на уміння, що забезпечує формування студента як суб'єкта учіння, який усвідомлює свої потреби, мету та завдання навчально-пізнавальної діяльності, здатний до самоорганізації власної навчальної діяльності, усвідомлює результати своєї праці, а також має свій індивідуальний інформаційний стиль мислення.

9. Принцип особистісно-орієнтованого підходу до формування змісту, що передбачає індивідуалізацію процесу навчання у середовищі ЕП, тобто створює для кожного студента необхідні умови для навчання за індивідуальною траєкторією.

10. Принцип рівневої диференціації навчальних завдань, представлених в ЕП, що передбачає врахування різних рівнів їхньої складності, дозволяє кожному студенту навчатися за індивідуальною траєкторією та досягти особистих результатів.

11. Принцип вибору стратегій формування професійно орієнтованої лексичної компетентності майбутніх вчителів історії у середовищі ЕП передбачає самостійне керування студентом зміною кадрів, який має можливість викликати на екран приклади, вирішити необхідну кількість завдань, що задається їм самим або визначається викладачем, провести самоперевірку та самоконтроль. Цей принцип має за мету довільне обрання студентом режимів роботи з ЕП, наприклад, самостійний вибір змісту та завдання певного рівня складності для самонавчання з урахуванням своїх можливостей, здібностей і навчальних досягнень; диференційоване управління траєкторією учіння, що передбачає отримання від викладача консультацій чи рекомендацій, якої

складності завдання він має опрацювати в процесі роботи з ЕП; жорстке управління траєкторією учіння з боку програмного засобу, коли студент проходить ту траєкторію учіння, яка передбачена в ЕП.

14. Принцип інтерактивності навчання розрахований на забезпечення комунікативного навчального діалогу між суб'єктами навчання та ЕП, у результаті якого здійснюються обмін інформацією, контроль, оцінювання та корекція навчальних досягнень студентів.

15. Принцип достатності та наочності інформації передбачає поєднання різних видів сприйняття інформації (зорової та слухової) при вивченні навчального матеріалу. Наприклад, зорова наочність може виступати як у формі текстових констатацій, так і у вигляді схематичних зображень, малюнків, фотографій. Слід зазначити, що надмірна кількість інформації, особливо звукової, може негативно вплинути на студента та знизити його увагу.

16. Принцип оперативності зворотного зв'язку забезпечує швидку реакцію ЕП на дію студента у вигляді коментарів, допомоги чи підказки.

17. Принцип динамічності та багатоваріантності доступу до інформації, що забезпечує динамічну роботу студента з ЕП і можливість отримання багаторазових повторень на екрані навчального матеріалу у разі потреби.

18. Принцип мотивації передбачає підвищення внутрішньої мотивації студентів у випадку, коли робота з ним є цікавою, результативною, коректною та достатньою для досягнення поставленої мети.

У загальному вигляді ЕП для формування професійно орієнтованої лексичної компетентності майбутніх вчителів історії має гіпертекстову структуру з вбудованими в нього малюнками, таблицями, аудіо- та відеосюжетами тощо. Тому важливим з принципів створення ЕП є принцип реалізації гіпертексту. Гіпертекст – це текст, поданий в електронній формі і забезпечений розгалуженою системою зв'язків, що дозволяє швидко переходити від одного його фрагмента до іншого відповідно до певної ієрархії фрагментів. Тобто гіпертекст – текстовий документ, що складається з різних фрагментів, пов'язаних між собою інтерактивними посиланнями (гіперпосиланнями). Гіперпосилання – виділений елемент гіпертексту (слово або група слів), указуючи на який можна перейти до розгляду іншого фрагмента гіпертексту в даному документі або в будь-якому документі, розміщеному в локальній комп'ютерній мережі [9, с. 91].

Використання гіпертекстової структури дозволяє досягти відповідності основним вимогам до електронних підручників: структурованість, зручність в обігу, наочність викладеного матеріалу.

При проектуванні і створенні ЕП, як і інших навчальних програм, потрібно дотримуватися також і психологічних принципів взаємодії людини та комп'ютера. Порушення проявляються здебільшого в надмірній допомозі, недостатній допомозі, неадекватності оцінних думок, надмірності інформативного діалогу, збох комп'ютера (тобто комп'ютер може давати відповідь не по суті розв'язуваної задачі або поставленого питання), недостатній мотивованості допомоги, надмірній категоричності. Це може призвести до збільшення, замість передбачуваного скорочення, часу на навчання, зниження мотивації до навчання та ін. [3, с. 245].

Підвищення дидактичних якостей електронних засобів навчання, розроблених на основі об'єктно-орієнтованого підходу, забезпечується за рахунок врахування закономірностей інформаційних процесів сприйняття, обробки і запам'ятовування інформації в пам'яті людини. Тут виникає необхідність використовувати візуальні, тривимірні, інтерактивні та динамічні способи подання інформації з використанням мультимедіа.

Саме в ЕП рівнозначно і взаємопов'язано за допомогою відповідних програмних засобів існує текстова, звукова, графічна та інша інформація, що забезпечує безперервність і повноту дидактичного циклу процесу навчання. ЕП може слугувати для групового, індивідуального або індивідуалізованого навчання, відповідає навчальній програмі (її частині) та призначений для використання у навчальному процесі.

Ефективним програмним засобом дистанційного навчання для комп'ютерної реалізації ЕП є система Moodle, яка надає більше можливостей для забезпечення дидактичних завдань ЕП, оскільки уже містить вбудований HTML-редактор.

Принципами створення електронного підручника є принципи модульності, наочності, мультимедійного та інтерактивного представлення інформації, адаптивності, комп'ютерної підтримки, доповнення, інтегративності, професійного спрямування змісту ЕП, спрямованості на уміння, особистісно-орієнтованого підходу до формування змісту, рівневої диференціації навчальних завдань, представлених в ЕП, структурування змісту ЕП, вибору стратегій управління траєкторією навчання у середовищі ЕП, інтерактивності навчання, достатності та наочності інформації, оперативності зворотного зв'язку, динамічності та багатоваріантності доступу до інформації, мотивації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баранова Ю. Ю. Методика использования электронных учебников в образовательном процессе / Ю. Ю. Баранова, Е. А. Перевалова, Е. А. Тюрина, А. А. Чадин // Информатика и образование. – 2000. – № 8. – С. 20–25.
2. Бугайчук К. Л. Електронний підручник: поняття, структура, вимоги / К. Л. Бугайчук // Інформаційні технології і засоби навчання. – 2011. – № 2 (22). [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/ITZN/2011_2/11bkplsv.pdf
3. Зайнутдинова Л. Х. Создание и применение электронных учебников (на примере общетехнических дисциплин). – Астрахань : Изд-во ЦНТЭП, 1999. – 363 с.

4. Коваль Т. І. Проблема створення електронного посібника у віртуальному середовищі Moodle / Т. І. Коваль, Т. В. Дамаскіна // Психолого-педагогічні проблеми освіти і виховання в умовах глобалізації та інтеграції освітніх процесів. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2007. – С. 64–66.
5. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / [С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Бігич, Н. О. Бражник та ін.]. – К. : Ленвіт, 2002. – 320 с.
6. Осадчий В. В. Використання системи дистанційного навчання Moodle у вищих навчальних закладах / В. В. Осадчий. – Мелітополь : РВЦ МДПУ, 2010. – 128 с.
7. Осадчий В. В. Створення електронного підручника: принципи, вимоги та рекомендації. Навчально-методичний підручник / В. В. Осадчий, С. В. Шаров. – Мелітополь : РВЦ МДПУ, 2011. – 120 с.
8. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. пед. вузов / Е. С. Полат. – М. : Академия, 2001. – 272 с.
9. Тыщенко О. Б. Новое средство компьютерного обучения – электронный учебник / О. Б. Тыщенко // Компьютеры в учебном процессе. – 1999. – № 10. – С. 89–92.
10. Христочевский С. А. Электронные мультимедийные учебники и энциклопедии / С. А. Христочевский // Информатика и образование. – 2000 – № 2. – С. 12–16.
11. Шерпаев Н. В. Электронный учебник как основа учебно-методического комплекса / Н. В. Шерпаев // Материалы конференции "ИТО-2002". – М., 2002. – С. 35–37.

УДК 37.017(477) «195/200»

Мацейків Т. І.

кандидат педагогічних наук

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ВИХОВУЮЧОГО НАВЧАННЯ В ПІДРУЧНИКУ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ (9 клас).

У статті розглядаються питання особливостей структури та змісту підручника з історії України для 9 класу, форм і методів організації навчально-виховного процесу, характеризується підручник з точки зору його виховних можливостей.

Ключові слова: виховна функція підручника; сутність, завдання, засоби виховуючого навчання; історія України.

Мацейків Т. І. Реализация принципа воспитывающего обучения в учебнике «История Украины» (9 класс). В статье рассматриваются особенности структуры и содержания учебника по истории Украины (9 класс), формы и методы организации учебно-воспитательного процесса, характеризуется учебник с точки зрения его воспитательных возможностей.

Ключевые слова: воспитательная функция учебника; сущность, задачи, методы, средства воспитывающего обучения; история Украины.

Matseykiv T. I. Implementation of principles of upbringing teaching in "History of Ukraine (9-th grade)". The article is a research of implementation of upbringing teaching principles in "History of Ukraine" textbooks, the necessity of modernizing national upbringing effectiveness: it studies various aspects of content and structure of "History of Ukraine" textbooks for 9th grade pupils, format and methodology of upbringing teaching process, its formation, determines the role of Ukrainian History lessons in forming pupils historical self-consciousness, which is one of the most essential constituencies of the national self-constituencies, the inalienable condition of its development.

Key words: principles upbringing teaching; essence, tasks, methods, instruments, history of Ukraine, educative function of textbook, national self-constituencies.

Нові тенденції у соціально-політичному, економічному та духовно-культурному житті України, її інтеграція у світовий та європейський освітній простір висувають принципово нові вимоги до національної системи освіти. Актуальність завдань зростає у зв'язку із сучасною трансформацією загальної середньої освіти. Її орієнтири закладено в нормативно-правових документах, в яких акцентується увага на необхідності гуманізації освіти, методологічній переорієнтації процесу навчання на розвиток і виховання особистості учня, визнання та поваги до її самобутності й самоцінності.

Особлива роль у цьому процесі покладається на історичну освіту. Саме вона має сприяти формуванню особистості, яка шанує загальнолюдські й національні цінності, керується морально-етичними критеріями у власній поведінці, відкриває учням шлях до самопізнання, духовного, соціального, культурного самовизначення [10].

Аналіз сучасної психолого-педагогічної літератури свідчить про своєрідну позицію педагогів, психологів до виховуючого навчання. Значна більшість вчених стоїть на позиції позитивно-активного ставлення до нього, про що свідчить науковий пошук у цій царині (З. І. Васільєва, С. Т. Золотухіна, Н. С. Шуркова, І. Я. Лернер, В. І. Лозова, В. С. Ільїн, О. Я. Савченко, Л. В. Стукач, М. М. Фіцула та ін.). У дослідженнях цих учених характеризуються підходи до розкриття сутності виховуючого навчання: а) навчання – засіб виховання; б) навчання і виховання – відносно самостійні процеси, але навчання містить значні